

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2012 01 25
COM(2012) 9 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Privatumo apsauga glaudžiai susijusiame pasaulyje
Europos duomenų apsaugos reglamentavimo pagrindai XXI amžiuje**

(Tekstas svarbus EEE)

[...]

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Privatumo apsauga glaudžiai susijusiame pasaulyje
Europos duomenų apsaugos reglamentavimo pagrindai XXI amžiuje**

(Tekstas svarbus EEE)

1. DABARTINĖS DUOMENŲ APSAUGOS PROBLEMOS

Sparčiai kintant technologijoms ir vykstant globalizacijai, keičiamasi vis daugiau asmens duomenų, smarkiai pakito jų rinkimo, susipažinimo su jais, jų naudojimo ir perdavimo būdai. Nauji dalijimosi informacija būdai socialiniuose tinkluose ir didelis nuotolinės informacijos kiekis tapo daugelio iš 250 mln. interneto vartotojų Europoje gyvenimo dalimi. Kartu, asmens duomenys tapo itin svarbūs daugeliui įmonių. Dažnai duomenų apie galimus klientus rinkimas, kaupimas ir analizavimas yra svarbi jų verslo veiklos dalis¹.

Šioje naujoje skaitmeninėje aplinkoje **fiziniai asmenys turi teisę veiksmingai kontroliuoti savo asmeninę informaciją**. Duomenų apsauga yra viena iš pagrindinių teisių Europoje, įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnio 1 dalyje ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 16 straipsnio 1 dalyje, ir turi būti atitinkamai saugoma.

Nepasitikintys vartotojai vengia pirkti internetu ir naudotis naujomis paslaugomis. Todėl aukštą duomenų apsaugos lygį būtina užtikrinti ir siekiant padidinti pasitikėjimą internetinėmis paslaugomis bei išnaudoti skaitmeninės ekonomikos potencialą, kartu **skatinant ekonomikos augimą ir ES pramonės konkurencingumą**.

Reikia nustatyti šiuolaikiškas, nuoseklias visoje ES galiojančias taisykles, kad duomenys laisvai judėtų iš vienos valstybės narės į kitą. Siekiant suteikti įmonėms teisinį tikrumą ir sumažinti administracinę naštą reikia nustatyti aiškias ir vienodas taisykles. Tai padaryti būtina, kad bendroji rinka veiktų ir kad būtų **paskatintas ekonomikos augimas, naujų darbo vietų kūrimas ir inovacijos**². Atnaujintomis ES duomenų apsaugos taisyklėmis, kuriomis sustiprinamas jų vidaus rinkos aspektas, užtikrinama aukšto lygio asmens duomenų apsauga ir skatinamas teisinis tikrumas, aiškumas bei nuoseklumas, todėl joms skirtas pagrindinis vaidmuo Europos

¹ Itin didelio duomenų kiekio analizės pasaulinė rinka kasmet išauga 40 proc. http://www.mckinsey.com/mgi/publications/big_data/.

² Taip pat žr. 2011 m. spalio 23 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas, kuriuose pabrėžtas bendrosios rinkos pagrindinis vaidmuo „užtikrinant ekonomikos augimą ir užimtumą“ ir poreikis iki 2015 m. sukurti bendrąją skaitmeninę rinką.

Komisijos Stokholmo veiksmų plane³ ir Europos skaitmeninėje darbotvarkėje⁴ ir bendresniais bruožais – ES ekonomikos augimo strategijoje „Europa 2020“⁵.

ES 1995 m. direktyva⁶, pagrindinis asmens duomenų apsaugos Europoje teisės aktas, buvo labai svarbus etapas duomenų apsaugos istorijoje. Jos tikslai užtikrinti veikiančią bendrąją rinką ir veiksmingai apsaugoti pagrindines fizinių asmenų teises ir laisves, tebėra aktualūs. Tačiau ji buvo priimta prieš 17 metų, kai internetu tik buvo pradedama naudotis. Šiandien naujoje sudėtingoje skaitmeninėje aplinkoje esamomis taisyklėmis neužtikrinama reikiama darna ir nepakankamai veiksmingai užtikrinama teisė į asmens duomenų apsaugą. Todėl Europos Komisija siūlo iš pagrindų pertvarkyti ES duomenų apsaugos reglamentavimo pagrindus.

Be to, Lisabonos sutartimi, SESV 16 straipsniu sukurtas naujas teisinis pagrindas atnaujintam ir visapusiškam požiūriui į duomenų apsaugą ir laisvą asmens duomenų judėjimą, įskaitant policijos ir teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose⁷. Šis požiūris išreikštas Europos Komisijos komunikatuose dėl Stokholmo programos ir Stokholmo veiksmų plano⁸, kuriuose pabrėžta, kad Sąjunga turi „sukurti išsamią asmens duomenų apsaugos sistemą, kuri apimtų visas ES kompetencijos sritis“ ir „užtikrinti, kad pagrindinė teisė į duomenų apsaugą būtų nuosekliai taikoma“.

Siekdama skaidriai parengti ES duomenų apsaugos reglamentavimo pagrindų reformą, Komisija nuo 2009 m. vykdė viešas konsultacijas duomenų apsaugos klausimais⁹ ir aktyviai palaikė dialogą su suinteresuotosiomis šalimis¹⁰. 2010 m. lapkričio 4 d. Komisija paskelbė Komunikatą „Visapusiškas požiūris į asmens duomenų apsaugą Europos Sąjungoje“¹¹, kuriame išdėstytos pagrindinės reformos temos. Nuo 2011 m. rugsėjo iki gruodžio mėn. Komisija aktyviai palaikė dialogą su Europos nacionalinėmis duomenų apsaugos institucijomis ir Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnu, kad išnagrinėtų galimybes, kaip nuosekliau taikyti ES duomenų apsaugos taisykles visose ES valstybėse narėse¹².

³ COM(2010) 171 galutinis.

⁴ COM(2010) 245 galutinis.

⁵ COM(2010) 2020 galutinis.

⁶ Direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, OL L 281, 1995 11 23, p. 31.

⁷ Konkrečios taisyklės dėl valstybių narių tvarkomų duomenų bendros užsienio ir saugumo politikos srityje bus nustatytos Tarybos sprendimu pagal Europos Sąjungos sutarties 39 straipsnį.

⁸ Atitinkamai COM(2009) 262 ir COM(2010) 171.

⁹ Vyko dvi viešos konsultacijos dėl duomenų apsaugos reformos: nuo 2009 m. liepos iki gruodžio mėn. (http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/news_consulting_0003_en.htm) ir nuo 2010 m. lapkričio mėn. iki 2011 m. sausio mėn. (http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/news_consulting_0006_en.htm).

¹⁰ 2010 m. surengtos tikslinės konsultacijos su valstybių narių valdžios institucijomis ir privačiojo sektoriaus suinteresuotosiomis šalimis. 2010 m. lapkričio mėn. už teisingumą atsakinga Komisijos narė Viviane Reding surengė apskritojo stalo diskusiją apie duomenų apsaugos reformą. 2011 m. vyko konkretiems klausimams (pvz., pranešimams apie duomenų saugumo pažeidimus) skirti praktiniai užsiėmimai ir seminarai.

¹¹ COM(2010) 609.

¹² Žr. 2011 m. rugsėjo 19 d. už teisingumą atsakingos Komisijos narės Viviane Reding raštą 29 straipsnio darbo grupei (paskelbta http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/other-document/index_en.htm).

Per šias diskusijas paaiškėjo, kad ir piliečiai, ir įmonės nori, kad Europos Komisija visapusiškai pertvarkytų ES duomenų apsaugos taisykles. Įvertinusi įvairių politikos galimybių poveikį¹³ Europos Komisija dabar siūlo **tvirtus ir nuoseklius, visoms Sąjungos politikos sritims taikytinus teisinio reglamentavimo pagrindus, kuriais sustiprinamos fizinių asmenų teisės, duomenų apsaugos bendrosios rinkos aspektas ir sumažinama įmonėms tenkanti biurokratinė našta**¹⁴. Komisija siūlo naujus reglamentavimo pagrindus, kuriuos turėtų sudaryti:

- **reglamentas** (kuriuo pakeičiama Direktyva 95/46/EB), kuriuo nustatomi bendrieji ES duomenų apsaugos reglamentavimo pagrindai¹⁵;
- ir **direktyva** (kuria pakeičiamas Pamatinis sprendimas 2008/977/TVR¹⁶), kuria nustatomos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų **prevencijos, tyrimo, nustatymo ar traukimo baudžiamojon atsakomybėn už jas arba susijusios teisminės veiklos tikslais, apsaugos taisyklės.**

Šiame komunikate nustatomi pagrindiniai ES duomenų apsaugos reglamentavimo pagrindų reformos elementai.

2. FIZINIAMS ASMENIMS SUDAROMOS SĄLYGOS KONTROLIUOTI SAVO ASMENS DUOMENIS

Pagal Direktyvą 95/46/EB, kuri šiandien yra pagrindinis duomenų apsaugos srities ES teisės aktas, fizinių asmenų galimybės naudotis teise į duomenų apsaugą nepakankamai suderintos valstybėse narėse. Taip pat už duomenų apsaugą atsakingų nacionalinių valdžios institucijų įgaliojimai nėra pakankamai suderinti, kad taisyklės būtų taikomos nuosekliai ir veiksmingai. Todėl kai kuriose valstybėse narėse faktiškai naudotis šiomis teisėmis, ypač internete, yra sudėtingiau, nei kitose.

Šie sunkumai kyla ir dėl to, kad kasdien surenkamas didžiulis kiekis duomenų, o vartotojai dažnai nevisiškai žino, kad jų duomenys renkami. Nors daug europiečių mano, kad asmens duomenų atskleidimas tampa vis labiau neatsiejamas nuo šiuolaikinio gyvenimo¹⁷, 72 proc. interneto vartotojų yra susirūpinę, kad internete jų prašoma per daug asmeninės informacijos¹⁸. Jie nesijaučia kontroliuojantys savo duomenis. Jie nepakankamai informuojami apie tai, kas nutinka su jų asmenine

¹³ Vėlesniame etape tai apims pakeitimus siekiant suderinti specialias ir sektorines priemones, pvz., Reglamentą (EB) Nr. 45/2001, OL L 8, 2001 2 12, p. 1.

¹⁴ Žr. Poveikio vertinimą SEC(2012) 72.

¹⁵ Reglamentu taip pat padaroma keletas techninių E-privatumo direktyvos (Direktyva 2002/58/EB su paskutiniais pakeitimais, padarytais Direktyva 2009/136/EC, OL L 337, 2009 12 18, p. 11) pakeitimų, siekiant atsižvelgti į tai, kad Direktyva 95/46/EB pakeičiama reglamentu. Esminį teisinį naujojo reglamento ir naujosios direktyvos poveikį E. privatumo direktyvai Komisija tinkamu metu peržiūrės atsižvelgdama į derybų dėl dabartinių pasiūlymų su Europos Parlamentu ir Taryba rezultatus.

¹⁶ 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR dėl asmens duomenų, tvarkomų vykdančios policijos ir teisminių bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, apsaugos, OL L 350, 2008 12 30, p. 60. Pamatinio sprendimo įgyvendinimo valstybėse narėse ataskaita (COM(2012) 12) priimama kartu su šiuo duomenų apsaugos dokumentų rinkiniu.

¹⁷ Žr. specialų Eurobarometro tyrimą Nr. 359, „Duomenų apsauga ir elektroninė tapatybė ES“, 2011 m. birželio mėn., 23 p.

¹⁸ Ibidem, 54 p.

informacija, kam ji perduodama ir kokiais tikslais. Dažnai jie nežino, kaip pasinaudoti savo teisėmis internete.

„Teisė būti pamirštam“

Europietis studentas priklauso internetiniam socialiniam tinklui ir nusprendžia paprašyti susipažinti su visais tinklo turimais jo asmens duomenimis. Studentas pamato, kad tinklas renka gerokai daugiau informacijos, nei jis manė, ir kai kurie asmens duomenys, kurie, jo manymu, buvo ištrinti, tebebuvo saugomi.

Kad taip neatsitiktų, pertvarkius ES duomenų apsaugos taisykles, toliau nurodytomis priemonėmis bus užtikrinta:

- aiškus reikalavimas internetinių socialinių tinklų paslaugų teikėjams (ir visiems kitiems duomenų valdytojams) rinkti ir tvarkyti kuo mažiau vartotojų asmens duomenų;

- reikalavimas, kad numatytaisiais parametrais būtų užtikrinta, kad duomenys neviešinami;

- aiški duomenų valdytojų pareiga ištrinti asmens duomenis, jeigu asmuo to aiškiai prašo ir kai nebėra teisėto pagrindo jų saugoti.

Pirmiau aprašytu konkrečiu atveju socialinio tinklo paslaugų teikėjas privalėtų nedelsdamas ištrinti visus studento duomenis.

Kaip pabrėžta Europos skaitmeninėje darbotvarkėje, žmonės dažniausiai neperka prekių ar paslaugų internetu, nes yra susirūpinę dėl privatumo. Atsižvelgiant į informacinių ir ryšių technologijų (IRT) sektoriaus indėlį į bendrą produktyvumo augimą Europoje (tiesioginis IRT sektoriaus indėlis – 20 proc., IRT investicijų – 30 proc.¹⁹), būtina užtikrinti pasitikėjimą šiomis paslaugomis siekiant paskatinti ES ekonomikos augimą ir ES pramonės konkurencingumą.

Pranešimai apie duomenų saugumo pažeidimus

Programišiai įsibrovė į ES vartotojams skirtą žaidimų tinklą. Pažeistos duomenų bazės, kuriose saugomi dešimčių milijonų vartotojų visame pasaulyje asmens duomenys (vardai, pavardės, adresai, galbūt kredito kortelių duomenys). Įmonė apie tai pranešė atitinkamiems vartotojams tik po savaitės.

Pertvarkius ES duomenų apsaugos taisykles bus užtikrinta, kad taip nebeatsitiktų. Pagal naujas taisykles įmonės privalės:

- sustiprinti saugumo priemones, kad užkirstų kelią pažeidimams ir jų išvengtų;

- nepagrįstai nedelsdamos pranešti nacionalinei duomenų apsaugos institucijai ir atitinkamiems fiziniams asmenims apie duomenų saugumo pažeidimus (jei įmanoma ne vėliau kaip per 24 valandas nuo tada, kai sužino apie pažeidimą).

Naujais Komisijos pasiūlytais įstatymo galią turinčiais aktais siekiama sustiprinti teises, suteikti žmonėms veiksmingas ir veikiančias priemones, kad jie būtų visapusiškai informuoti apie tai, kas atsitinka su jų asmens duomenimis, ir užtikrinti, kad jie galėtų veiksmingiau naudotis savo teisėmis.

Siekdama sustiprinti fizinių asmenų teises į duomenų apsaugą Komisija siūlo naujas taisykles, kurių tikslas toliau aprašytas.

¹⁹ Žr. Europos skaitmeninę darbotvarkę. Citata, 4 p.

Gerinti fizinių asmenų gebėjimą kontroliuoti savo duomenis:

- užtikrinant, kad asmens **sutikimas**, kai jo reikia, būtų **aiškus, t. y. grįstas pareiškimu arba aiškiu atitinkamo asmens pritarimu**, ir būtų išreikštas savanoriška valia.
 - suteikiant interneto vartotojams faktinę **teisę būti pamirštiems** internetinėje erdvėje, t. y. teisę reikalauti ištrinti jų duomenis, jeigu atšaukia sutikimą ir jeigu nebėra kito teisėto pagrindo saugoti duomenis;
 - užtikrinant **galimybes lengvai susipažinti su savo duomenimis** ir **teisę į duomenų perkeliamumą**, t. y. teisę gauti iš duomenų valdytojo saugomų duomenų kopiją ir laisvę be kliūčių juos perkelti iš vieno paslaugų teikėjo į kitą;
 - stiprinant **teisę į informaciją**, kad fiziniai asmenys visiškai suvoktų, kaip jų asmens duomenys tvarkomi, ypač kai duomenų tvarkymas susijęs su **vaikais**.
- Gerinti būdus, kuriais fiziniai asmenys gali naudotis savo teisėmis:**

- stiprinant **nacionalinių duomenų apsaugos institucijų nepriklausomumą ir įgaliojimus**, kad jos būtų tinkamai pasirengusios veiksmingai nagrinėti skundus, turėtų įgaliojimus atlikti veiksmingus tyrimus, priimti įpareigojančius sprendimus ir taikyti veiksmingas ir atgrasomąsias sankcijas;
- stiprinant **administracines ir teismines teisių gynimo priemones**, kai **pažeidžiamos** teisės į duomenų apsaugą. Visų pirma, kompetentingos asociacijos galės fizinio asmens vardu iškelti bylą teisme.

Stiprinti duomenų saugumą:

- skatinant naudotis **privatumo didinimo technologijomis** (technologijomis, kuriomis užtikrinamas informacijos privatumo saugumas kuo mažiau saugant asmens duomenų), **privatumo apsaugai palankiais numatytaisiais parametrais** ir **privatumo sertifikavimo schemomis**;
- nustatant **bendrą pareigą**²⁰ duomenų valdytojams **nepagrįstai nedelsiant pranešti** duomenų apsaugos institucijoms (jei įmanoma, per 24 val.) ir atitinkamiems fiziniams asmenims **apie duomenų saugumo pažeidimus**.

Stiprinti duomenis tvarkančių subjektų atskaitomybę, visų pirma

- reikalaujant duomenų valdytojų paskirti **duomenų apsaugos pareigūną** įmonėse, turinčiose daugiau nei 250 darbuotojų, ir įmonėse, vykdančiose duomenų tvarkymo operacijas, kurios dėl savo pobūdžio, apimties ar tikslo kelia ypatingą grėsmę fizinių asmenų teisėms ir laisvėms (rizikingas duomenų tvarkymas);
- nustatant pritaikytosios **privatumo apsaugos** principą, kad planuojant procedūras ir sistemas būtų atsižvelgta į duomenų apsaugos užtikrinimo priemones;

²⁰

Šiuo metu tai privaloma tik telekomunikacijų sektoriuje pagal E. privatumo direktyvą.

- įpareigojant rizikingas duomenų tvarkymo operacijas vykdančias organizacijas atlikti **poveikio duomenų apsaugai vertinimą**.

3. BENDRAJAI SKAITMENINEI RINKAI TINKANČIOS DUOMENŲ APSAUGOS TAISYKLĖS

Nepaisant šiuo metu galiojančios direktyvos tikslo užtikrinti vienodą duomenų apsaugos lygį ES, valstybėse narėse galiojančios taisyklės vis dar labai skiriasi. Todėl duomenų valdytojams gali tekti laikytis 27 skirtingų nacionalinės teisės aktų ir reikalavimų. Rezultatas – **skirtinga teisinė aplinka**, dėl kurios kyla **teisinis netikrumas** ir fiziniams asmenims užtikrinama nevienoda apsauga. Dėl to įmonėms tenka **nerašalingos sąnaudos ir administracinė našta**, o bendrojoje rinkoje veikiančios įmonės, galbūt norinčios išplėsti savo veiklą kitose valstybėse narėse, nėra skatinamos.

Už duomenų apsaugą atsakingų nacionalinių institucijų ištekčiai ir įgaliojimai labai skiriasi valstybėse narėse²¹. Kai kuriais atvejais, jos negali tinkamai atlikti vykdymo užtikrinimo funkcijų. Šių institucijų bendradarbiavimas Europos lygmeniu patariamajame grupėje (vadinamojoje 29 straipsnio darbo grupėje²²) ne visada lemia nuoseklų vykdymo užtikrinimą, jį taip pat reikia patobulinti.

Nuoseklus duomenų apsaugos taisyklių vykdymo užtikrinimas visoje Europoje

Keliose ES šalyse įsisteigusi tarptautinė įmonė visoje Europoje įdiegė internetinę žemėlapių sistemą, kurioje renkamos visų privačiųjų ir viešųjų pastatų nuotraukos ir gali būti daromos gatvėje esančių žmonių nuotraukos. Vienoje valstybėje narėje asmenų, nežinojusių, kad juos fotografavo, nesulietos nuotraukos laikytos neteisėtomis, o kitose valstybėse narėse duomenų apsaugos teisės aktai nebuvo pažeisti. Taigi nacionalinės duomenų apsaugos institucijos nesiėmė nuoseklių priemonių padėčiai ištaisyti.

Pertvarkius ES duomenų apsaugos taisykles bus užtikrinta, kad ateityje taip neatsitiktų, nes:

- duomenų apsaugos reikalavimai ir apsaugos priemonės bus nustatyti ES reglamente, kuris bus tiesiogiai taikomas visoje Sąjungoje;

- nuspręsti, ar įmonės veiksmai teisėti, galės tik tos šalies duomenų apsaugos institucija, kurioje yra įmonės pagrindinė būstinė;

- nacionalinės duomenų apsaugos institucijos, tarpusavyje greitai ir veiksmingai bendradarbiaudamos (jeigu paslauga skirta asmenims keliose valstybėse narėse), padės užtikrinti, kad naujos ES duomenų apsaugos taisyklės būtų nuosekliai taikomos ir vykdomos visose valstybėse narėse.

Reikia stiprinti nacionalines institucijas ir jų bendradarbiavimą, siekiant užtikrinti nuoseklų taisyklių vykdymą ir galiausiai jų vienodą taikymą visoje ES.

²¹ Dėl daugiau informacijos šiuo klausimu žiūrėkite prie teisės aktų pasiūlymų pridėdamą poveikio vertinimą, SEC(2012) 72.

²² Patariamąjį statusą turinti 29 straipsnio darbo grupė sukurta 1996 m. (Direktyvos 95/46/EB 29 straipsniu). Ją sudaro nacionalinių duomenų apsaugos priežiūros institucijų atstovai, Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas ir Komisijos atstovai. Daugiau informacijos apie veiklą http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/workinggroup/index_en.htm.

Tvirti, aiškūs ir vienodi ES lygmens teisinio reglamentavimo pagrindai padės pasinaudoti bendrosios skaitmeninės rinkos galimybėmis ir paskatinti ekonomikos augimą, inovacijas ir darbo vietų kūrimą. Reglamentu bus išspręsta 27 valstybių narių teisinių sistemų skirtumo problema ir panaikintos kliūtys patekti į rinką – šis veiksnys ypač svarbus labai mažoms, mažosioms ir vidutinėms įmonėms.

Naujomis taisyklėmis ES įmonėms taip pat bus suteiktas pranašumas konkuruojant pasauliniu mastu. Remdamosi naujais pertvarkytais reglamentavimo pagrindais jos galės patikinti vartotojus, kad vertinga asmeninė informacija bus tvarkoma apdairiai ir stropiai. Pasitikėjimas darnia ES reguliavimo sistema bus pagrindinė vertybė paslaugų teikėjams ir paskata investuotojams, ieškantiems geriausių sąlygų savo paslaugoms teikti.

Siekdama **padidinti duomenų apsaugos bendrosios rinkos aspektą** Komisija siūlo:

- nustatyti ES lygmens duomenų apsaugos taisyklės **reglamentu, kuris būtų tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse**²³ ir kuriuo būtų panaikinta sistema, kai bendrai vienu metu taikomi skirtingi nacionaliniai duomenų apsaugos teisės aktai. Dėl to **vien įmonių administracinė našta sumažės apie 2,3 mlrd. EUR per metus**;
- **supaprastinti reguliavimo aplinką radikaliai sumažinant biurokratinę našta** ir panaikinant **formalumus**, kaip antai bendruosius pranešimo reikalavimus (dėl to vien administracinė našta turėtų sumažėti 130 mln. EUR per metus). Atsižvelgiant į konkurencingumo svarbą Europos ekonomikai, reikėtų skirti ypatingą dėmesį konkrečioms labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių poreikiams;
- **toliau stiprinti nacionalinių duomenų apsaugos institucijų nepriklausomumą ir įgaliojimus**, kad jos būtų tinkamai pasirengusios atlikti tyrimus, priimti įpareigojančius sprendimus, taikyti veiksmingais ir atgrasomąsias sankcijas ir įpareigoti valstybes nares jas aprūpinti **pakankamais ištekliais** šioms funkcijoms vykdyti;
- **sukurti duomenų apsaugos ES vieno langelio sistemą**: duomenų valdytojai ES turės bendrauti tik su viena duomenų apsaugos institucija – toje valstybėje narėje, kurioje yra pagrindinė įmonės būstinė;
- sudaryti sąlygas, kad **nacionalinės duomenų apsaugos institucijos galėtų greitai ir veiksmingai bendradarbiauti**, be kita ko, įpareigojant vieną duomenų apsaugos instituciją kitos institucijos prašymu atlikti tyrimus ir patikrinimus ir pripažinti viena kitos sprendimus;
- **nustatyti nuoseklumo užtikrinimo mechanizmą** ES lygmeniu siekiant užtikrinti, kad didesnę poveikį Europoje turinčiuose duomenų apsaugos institucijų sprendimuose būtų visapusiškai atsižvelgta į kitų susijusių duomenų apsaugos institucijų nuomonę ir visiškai laikomasi ES teisės;

²³

Siūloma direktyva nustatomos taisyklės, taikytinos policijos bendradarbiavimo ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose sričiai (žr. 4 dalį), kuriomis valstybėms narėms šioje konkrečioje srityje bus suteikta daugiau veikimo laisvės.

- pakeisti 29 straipsnio darbo grupės statusą į **nepriklausomą Europos duomenų apsaugos valdybą**, kad ji labiau prisidėtų prie nuoseklaus duomenų apsaugos teisės aktų taikymo ir suteiktų tvirtą duomenų apsaugos institucijų, įskaitant Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūną, bendradarbiavimo pagrindą ir sustiprinti sąveiką bei veiksmingumą numatant, kad Europos duomenų apsaugos valdybos sekretoriato paslaugas teiks Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno tarnyba.

Naujuoju ES reglamentu bus užtikrinta tvirta pagrindinės teisės į duomenų apsaugą Europos Sąjungoje apsauga ir sustiprintas bendrosios rinkos veikimas. Tuo pačiu atsižvelgiant į tai, kad, kaip ES Teisingumo Teismas²⁴ pabrėžė, teisė į asmens duomenų apsaugą nėra absoliuti teisė, o turi būti vertinama pagal jos funkciją visuomenėje²⁵ ir suderinta su kitomis pagrindinėmis teisėmis pagal proporcingumo principą²⁶, reglamente bus įtrauktos aiškios nuostatos, kuriomis bus užtikrinta pagarba kitoms pagrindinėms teisėms, kaip antai saviraiškos ir informacijos laisvei, teisei į gynybą ir pagarba profesinei paslapčiai (pvz., teisininko profesijos atveju) nedarant poveikio bažnyčių statusui pagal valstybių narių teisės aktus.

4. DUOMENŲ NAUDOJIMAS POLICIJOS IR BAUDŽIAMOSIOS TEISENOS BENDRADARBAVIMO SRITYJE

Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, visų pirma nustatčius naują teisinį pagrindą (SESV 16 straipsnis), sudarytos sąlygos sukurti visapusiškus duomenų apsaugos reglamentavimo pagrindus ir užtikrinti aukštą asmens duomenų apsaugos lygį kartu atsižvelgiant į ypatingą policijos ir teisminio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose pobūdį. Pirmiausia suteikta galimybė pakeisti ES duomenų apsaugos taisykles, kad jos apimtų asmens duomenų tvarkymą tiek tarpvalstybiniu, tiek nacionaliniu lygmeniu. Dėl to sumažėtų valstybių narių teisės aktų skirtumai ir tikriausiai pagerėtų bendras asmens duomenų apsaugos lygis. Valstybių narių policijos ir teisminėms institucijoms taip pat taptų paprasčiau keisti informacija ir dėl to pagerėtų bendradarbiavimas kovojant su sunkiais nusikaltimais Europoje. Šiuo metu policijos ir teisminių institucijų vykdomas duomenų tvarkymas baudžiamosiose bylose yra iš esmės reglamentuojamas Pamatiniu sprendimu 2008/977/TVR, priimtu iki įsigaliojant Lisabonos sutarčiai. Komisija neturi įgaliojimų užtikrinti šių taisyklių vykdymą, nes tai pamatinis sprendimas, dėl to jis įgyvendinamas nevienodai. Be to, pamatinis sprendimas taikomas tik duomenų tvarkymui tarpvalstybiniu lygmeniu²⁷. Tai reiškia, kad tvarkomiems asmens duomenims, kuriais nesikeičiama, šiuo metu netaikomos ES taisyklės, kuriomis reglamentuojamas toks tvarkymas ir saugoma

²⁴ 2003 m. lapkričio 6 d. ES Teisingumo Teismo sprendimas C-92/09, *Lindqvist*, 2003 m. Rink., I-12971, 82–90 punktai. 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas C-73/07, *Satamedia*, 2008 m. Rink. I-9831, 50–62 punktai.

²⁵ 2010 m. lapkričio 9 d. ES Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, *Volker und Markus Schecke ir Eifert*, 2010 m. (dar nepaskelbtas).

²⁶ Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė apriboti naudojimąsi teise į duomenų apsaugą, jei šie apribojimai numatyti įstatyme, nekeičia teisės ir laisvių esmės ir, remiantis proporcingumo principu, yra būtini ir tikrai atitinka Europos Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

²⁷ Konkrečiau pamatinis sprendimas taikomas asmens duomenims, kurie perduodami ar buvo perduoti valstybių narių tarpusavyje arba tarp valstybių narių ir ES institucijų ar įstaigų (žr. 1 straipsnio 2 dalį).

pagrindinė teisė į duomenų apsaugą. Dėl to kai kuriais atvejais policijai ir kitoms institucijoms taip pat kyla sunkumų, nes joms gali būti neaišku, ar duomenys tvarkomi vien tik nacionaliniu ar ir tarpvalstybiniu lygmeniu, taip pat gali būti sudėtinga nustatyti, ar nacionaliniais duomenimis vėliau gali būti keičiamasi tarpvalstybiniu lygmeniu²⁸.

Todėl naujais pertvarkytais ES duomenų apsaugos reglamentavimo pagrindais siekiama užtikrinti nuoseklų ir aukštą duomenų apsaugos lygį ir taip **padidinti skirtingų valstybių narių policijos ir teisminių institucijų tarpusavio pasitikėjimą ir dar daugiau palengvinti laisvą duomenų judėjimą ir veiksmingą policijos bei teisminių institucijų bendradarbiavimą.**

Siekdama užtikrinti aukštą duomenų apsaugos lygį policijos ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje ir padėti valstybių narių policijos ir teisminei institucijoms lengviau keistis asmens duomenimis, Komisija teikdama duomenų apsaugos reformos dokumentų rinkinį, siūlo direktyvą, kurioje:

- **taikys bendruosius duomenų apsaugos principus** policijos bendradarbiavimui ir teisminei bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose, gerbdama ypatingą šių sričių pobūdį²⁹;
- nustatys **minimalius suderintus kriterijus ir sąlygas dėl galimų bendrųjų taisyklių apribojimų**. Tai pirmiausia susiję su fizinių asmenų teisėmis būti informuotiems, kai policija ir teisminei institucijai tvarko jų duomenis ar su jais susipažįsta. Tokie apribojimai būtini siekiant užtikrinti veiksmingą nusikalstamų veikų prevenciją, tyrimą, nustatymą ar patraukimą baudžiamajon atsakomybėn už jas;
- nustatys **konkrečias taisykles, kurios apimtų ypatingą teisėsaugos veiklos pobūdį, be kita ko, atskirs duomenų subjektų**, kurių teisės gali skirtis, **kategorijas** (pvz., liudytojai ir įtariamieji).

5. DUOMENŲ APSAUGA GLOBALIZUOTAME PASAULYJE

Būtina toliau užtikrinti fizinių asmenų teises, kai asmens duomenys perduodami iš ES į trečiąją šalį arba, kai trečiųjų šalių paslaugų teikėjai nukreipia savo veiklą į valstybių narių piliečius ir naudoja bei analizuoja jų duomenis. Dėl to ES duomenų apsaugos standartai turi būti taikomi nepaisant geografinės įmonės ar jos duomenų tvarkymo padalinio įsisteigimo vietos.

Šiuolaikiniame globalizuotame pasaulyje asmens duomenys kerta vis daugiau virtualių ir geografinių sienų ir yra saugomi serveriuose keliose šalyse. Daugiau įmonių siūlo tinklo kompiuterijos paslaugas, dėl kurių vartotojai gali susipažinti su duomenimis ir juos saugoti nuotoliniuose serveriuose. Atsižvelgiant į šiuos veiksnius

²⁸ Tą patvirtino kelios valstybės narės atsakydamos į Komisijos klausimą dėl Pamatinio sprendimo įgyvendinimo ataskaitos (COM(2012) 12).

²⁹ Žr. 21-ąją deklaraciją dėl asmens duomenų apsaugos teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose ir policijos bendradarbiavimo srityse, pridėtos prie Tarpvyriausybinės konferencijos, patvirtiniosios Lisabonos sutartį, Baigiamojo akto.

reikia atnaujinti esamas duomenų perdavimo į trečiąsias šalis priemones. Tai apima sprendimus dėl tinkamumo, t. y. sprendimus, kuriais patvirtinami tinkami duomenų apsaugos standartai trečiosiose šalyse, taip pat tinkamas apsaugos priemonės, kaip antai standartinės sutarčių sąlygas arba įmonėms privalomas taisyklės³⁰, kad būtų užtikrintas aukštas duomenų apsaugos lygis vykdant tarptautines tvarkymo operacijas ir būtų palengvintas duomenų judėjimas per sienas.

Įmonėms privalomos taisyklės

Įmonių grupė nuolatos turi perduoti asmens duomenis iš ES įsteigtų padalinių trečiosiose šalyse veikiantiems padaliniais. Grupė norėtų nustatyti įmonėms privalomų taisyklių rinkinį, kad laikytųsi ES teisės ir apribotų administracinius reikalavimus kiekvienam atskiram perdavimui. Praktiškai įmonėms privalomomis taisyklėmis užtikrinama, kad grupei galėtų vienas taisyklių rinkinys, o ne įvairios vidaus sutartys.

Remiantis esama tvarka, dėl kurios sutarta 29 straipsnio darbo grupėje, patvirtinimas, kad įmonėms privalomomis taisyklėmis įmonė užtikrina tinkamą apsaugą, suteikiamas tik po išsamios trijų duomenų apsaugos institucijų (pagrindinės ir dviejų peržiūrinčių) peržiūros, o keletas kitų institucijų gali pateikti pastabų. Be to, daugelio valstybių narių teisės aktais reikalaujama papildomų nacionalinių leidimų duomenų perdavimui, kuriam taikomos įmonėms privalomos taisyklės, dėl to jų priėmimo procesas labai sunkus, brangus, ilgas ir sudėtingas.

Atlikus duomenų apsaugos reformą:

- šis procesas taps paprastesnis ir racionalesnis;

- įmonėms privalomas taisyklės tvirtins tik viena duomenų apsaugos institucija, bus numatyti mechanizmai, kad kitos atitinkamos duomenų apsaugos institucijos galėtų greitai prisijungti;

- institucijai patvirtinus įmonėms privalomas taisyklės, jos galios visoje ES ir jų nereikės papildomai tvirtinti nacionaliniu lygmeniu.

Siekiant **išspręsti globalizacijos uždavinius** reikia lanksčių priemonių ir mechanizmų, ypač skirtų visame pasaulyje veikiančioms įmonėms, ir kartu be jokių spragų užtikrinti fizinių asmenų apsaugą. Komisija siūlo šias priemones:

- **aiškios taisyklės**, kuriomis nustatoma, kada **ES teisė taikoma trečiosiose šalyse įsisteigusiems duomenų valdytojams**, visų pirma nurodant, kad kai fiziniams asmenims ES siūlomos prekės ar paslaugos arba kai jų elgesys stebimas – **taikomos Europos taisyklės**;

- bet kokius **sprendimus dėl tinkamumo** priima Europos Komisija, remdamasi tiksliais ir aiškiais kriterijais, be kita ko policijos bendradarbiavimo ir baudžiamosios teisenos srityje;

- bus lengviau teisėtai siųsti duomenis į trečiąsias šalis, nes bus sustiprintos ir supaprastintos **taisyklės dėl tarptautinio duomenų perdavimo** šalims, kurioms netaikomas sprendimas dėl tinkamumo, visų pirma bus racionalizuotas ir išplėstas

³⁰

Įmonėms privalomos taisyklės – tai praktikos kodeksai, pagrįsti Europos duomenų apsaugos standartais, patvirtinti bent vienos duomenų apsaugos institucijos, kuriuos organizacijos parengia ir kurių laikosi savanoriškai, siekdamos užtikrinti tinkamas apsaugos priemones asmens duomenų, kuriuos tai pačiai įmonių grupei priklausančios ir tų pačių taisyklių saistomos įmonės perduoda tarpusavyje, perdavimo kategorijoms. Jos nėra aiškiai įtrauktos į Direktyvą 95/46/EB, tačiau išsivystė iš duomenų apsaugos institucijų praktikos su 29 straipsnio darbo grupės parama.

tokių priemonių kaip įmonėms privalomos taisyklės naudojimas, kad jų taikymo sritis apimtų ir **duomenų valdytojus**, ir **įmonių grupes**, ir jos geriau atspindėtų vis didėjančią asmens duomenis tvarkančių, ypač tinklo kompiuterijos srityje, įmonių skaičių.

- **dialogas** ir, kai tinkama, **derybos** su trečiosiomis šalimis, pirmiausia su ES strateginėmis partnerėmis ir Europos kaimynystės politikos šalimis bei susijusiomis tarptautinėmis organizacijomis (pvz., Europos Taryba, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, Jungtinėmis Tautomis) siekiant **skatinti aukštus ir tarpusavyje susijusius duomenų apsaugos standartus** visame pasaulyje.

6. IŠVADA

ES duomenų apsaugos reforma siekiama sukurti **šiuolaikiškus, tvirtus, nuoseklius ir visapusiškus Europos Sąjungos duomenų apsaugos reglamentavimo pagrindus**. Bus sustiprinta pagrindinė fizinių asmenų teisė į duomenų apsaugą. Taip pat bus gerbiama kitos teisės, kaip antai saviraiškos ir informacijos laisvė, vaiko teisės, teisė vykdyti verslą, teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir pagarbą profesinei paslapčiai (pvz., teisininko profesijos atveju), taip pat bažnyčių statusas pagal valstybių narių teisės aktus.

Pirmiausia reforma bus naudinga fiziniams asmenims, nes bus sustiprintos jų teisės į duomenų apsaugą ir pasitikėjimas skaitmenine aplinka. Be to, įvykdžius reformą bus labai supaprastinta teisinė aplinka įmonėms ir viešajam sektoriui. Tikimasi, kad tai dar labiau paskatins skaitmeninės ekonomikos plėtrą ES bendrojoje rinkoje ir už jos ribų pagal strategijos „Europa 2020“ ir Europos skaitmeninės darbotvarkės tikslus. Galiausiai reforma padidins teisės apsaugos institucijų tarpusavio pasitikėjimą, siekiant kad joms būtų paprasčiau keistis duomenimis ir bendradarbiauti kovojant su sunkiais nusikaltimais kartu užtikrinant aukštą fizinių asmenų apsaugos lygį.

Europos Komisija dirbs glaudžiai su Europos Parlamentu ir Taryba, kad užtikrintų, kad iki 2012 m. pabaigos būtų susitarta dėl ES naujų duomenų apsaugos reglamentavimo pagrindų. Vykstant šiam priėmimo procesui ir vėliau, ypač atsižvelgiant į naujų teisinių priemonių įgyvendinimą, Komisija palaikys **glaudų ir skaidrų dialogą su visomis suinteresuotosiomis šalimis**, įskaitant privačiojo ir viešojo sektorių atstovus. Tarp jų – policijos ir teisminių institucijų, elektroninių ryšių reguliavimo institucijų, pilietinės visuomenės organizacijų, duomenų apsaugos institucijų ir akademinės visuomenės atstovai, taip pat atstovai iš specializuotų ES agentūrų, kaip antai Eurojusto, Europolo, Pagrindinių teisių agentūros ir Europos tinklų ir informacijos apsaugos agentūros.

Atsižvelgiant į tai, kad informacinės technologijos nuolat vystosi, o visuomenės elgesys kinta, toks dialogas be galo svarbus, kad būtų galima juo pasinaudoti ir užtikrinti aukštą asmens duomenų apsaugos lygį, ES pramonės augimą ir konkurencingumą, veiksmingą viešojo sektoriaus (įskaitant policiją ir teismines institucijas) veiklą ir mažą administracinę naštą.